

PRVE POGODBE

Francosko-nemška sprava je bila zaradi katastrofalnih posledic druge svetovne vojne in nenehne nevarnosti spopada med Vzhodom in Zahodom poglavitnega pomena. Povezovanje premogovništva in jeklarske industrije šestih evropskih držav, vzpostavljeno na podlagi pariške pogodbe iz leta 1951, je bil prvi korak na poti združevanja Evrope. Rimski pogodbi sta leta 1957 utrdili temelje tega združevanja in okrepili zamisel o skupni prihodnosti šestih evropskih držav.

PRAVNA PODLAGA

- Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo (ESPJ)^[1] ali Pariška pogodba je bila podpisana 18. aprila 1951 in je začela veljati 23. julija 1952. Šest evropskih držav se je prvič v zgodovini dogovorilo, da si bodo prizadevale za združevanje. S to pogodbo so bili položeni temelji Skupnosti, in sicer z ustanovitvijo izvršilnega organa, imenovanega „visoka oblast“, parlamentarne skupščine, sveta ministrov, sodišča in posvetovalnega odbora. Pogodba je bila sklenjena za obdobje 50 let in je v skladu s svojim členom 97 prenehala veljati 23. julija 2002. Po protokolu (št. 37), priloženem pogodbama (Pogodbi o Evropski uniji in Pogodbi o delovanju Evropske unije), je bila neto vrednost premoženja ESPJ ob njenem prenehanju prek raziskovalnega sklada za premog in jeklo dodeljena raziskavam na področjih, povezanih s premogovništvom in jeklarsko industrijo.
- Pogodbi o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti (EGS) in Evropske skupnosti za atomsko energijo (Euratom), imenovani tudi rimski pogodbi, sta bili podpisani 25. marca 1957 in sta začeli veljati 1. januarja 1958. Za razliko od pogodbe ESPJ sta bili rimski pogodbi sklenjeni za nedoločen čas (člen 240 Pogodbe EGS in člen 208 Pogodbe ESAE), kar jima daje skorajda ustavni značaj.
- Šesterica držav ustanoviteljic je vključevala Belgijo, Francijo, Italijo, Luksemburg, Nemčijo in Nizozemsko.

CILJI

- Ustanoviteljice ESPJ so odkrito izrazile namero, da je pogodba le prvi korak na poti k „evropski federaciji“. Skupni trg za premog in jeklo je bil zamišljen kot poskus, ki bi ga postopoma razširili na druga gospodarska področja, vrhunec pa bi dosegel s politično Evropo.

---

[1] Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo (ESPJ), na voljo prek povezave:
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=legisum:xy0022>

- Cilj Evropske gospodarske skupnosti je bil vzpostavitev skupnega trga, zasnovanega na štirih svoboščinah: prostem pretoku blaga, kapitala in storitev ter prostem gibanju oseb.
- Cilj Euratoma je bila uskladitev preskrbe s cepitvenimi snovmi in raziskovalnih programov za uporabo jedrske energije v miroljubne namene, ki so jih države članice že izvajale ali pa so jih šele pripravljale.
- Preambula k vsem trem pogodbam kaže na enotnost ciljev pri ustanavljanju evropskih skupnosti, saj izraža prepričanje, da si morajo evropske države skupaj prizadevati za izgradnjo skupne prihodnosti, ker bodo samo tako lahko nadzorovale svojo usodo.

TEMELJNA NAČELA

Evropske skupnosti (ESPJ, EGS in Euratom) so rezultat postopnega razvoja evropske ideje in so neločljive od dogodkov, ki so pretresli našo celino. Po drugi svetovni vojni je bilo treba reorganizirati glavne industrijske panoge, zlasti jeklarstvo. Prihodnost Evrope, ki ji je grozil spopad med Vzhodom in Zahodom, je bila odvisna od sprave med Francijo in Nemčijo.

1. Poziv francoskega zunanjega ministra Roberta Schumana 9. maja 1950 lahko štejemo za izhodiščno točko skupne Evrope. Izbira premoga in jekla je bila v tistem trenutku zelo simbolna: v zgodnjih petdesetih letih 20. stoletja sta bila premogovništvo in jeklarska industrija izredno pomembni gospodarski panogi, na katerih so države gradile svojo moč. Poleg očitnih gospodarskih koristi, ki bi jih s seboj prineslo združevanje francoskih in nemških virov, naj bi to pomenilo tudi konec starih nasprotij med tema državama. Robert Schuman je 9. maja 1950 izjavil: „Evropa ne bo nastala naenkrat ali v skladu z enotnim načrtom. Gradila se bo s pomočjo konkretnih dosežkov, ki bodo najprej oblikovali dejansko solidarnost.“ Na podlagi tega načela so Francija, Italija, Nemčija in države Beneluksa (Belgija, Nizozemska in Luksemburg) podpisale Pariško pogodbo, ki je zagotavljala predvsem:

- prost pretok proizvodov in prost dostop do proizvodnih virov,
- stalen nadzor trga za preprečevanje nepravilnosti pri delovanju, ki bi lahko pripeljale do uvedbe proizvodnih kvot,
- spoštovanje pravil o konkurenci in preglednosti cen,
- podporo posodobitvi in preoblikovanju premogovništva in jeklarske industrije.

2. Po podpisu pogodbe je René Pleven razmišljal o oblikovanju evropske vojske, čeprav je Francija nasprotovala obnovi nemških nacionalnih vojaških sil. Vzporedno z evropsko obrambno skupnostjo, o kateri so se pogajali leta 1952, naj bi nastala še politična skupnost. Oba načrta sta bila odložena, ko je francoska narodna skupščina 30. avgusta 1954 zavrnila ratifikacijo pogodbe.

3. Prizadevanja za ponovno oživitev izgradnje Evrope po neuspehu evropske obrambne skupnosti so se uresničila na konferenci v Messini (junija 1955) v obliki carinske unije in unije za jedrsko energijo. Vrhunec so dosegla s podpisom Pogodbe

o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti (EGS) in Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo.

a. Določbe Pogodbe EGS (Rimska pogodba)[2] so vključevale:

- odpravo carin med državami članicami,
- uvedbo skupne zunanje carinske tarife,
- sprejetje skupne politike na področju kmetijstva in prometa,
- ustanovitev Evropskega socialnega sklada,
- ustanovitev Evropske investicijske banke in
- razvoj tesnejših odnosov med državami članicami.

Pogodba EGS je za uresničitev navedenih ciljev določila smernice in opredelila okvir zakonodajnih dejavnosti v institucijah Skupnosti. To je zajemalo skupne politike: kmetijsko (členi od 38 do 43), prometno (člena 74 in 75) in trgovinsko (členi od 110 do 113).

Skupni trg bi omogočal prost pretok blaga in mobilnost proizvodnih dejavnikov (prost pretok delovne sile in podjetij, svoboda opravljanja storitev in prost pretok kapitala).

b. Cilji Pogodbe Euratom[3] so bili zastavljeni zelo ambiciozno, zlasti cilj pospešenega vzpostavljanja in razvoja jedrske industrije. Zaradi kompleksnosti in občutljivosti tega sektorja, ki je povezan s ključnimi interesi držav članic (obramba in nacionalna neodvisnost), pa je bilo treba te ambicije brzdati.

4. Konvencija o nekaterih skupnih institucijah, ki je bila podpisana in je začela veljati skupaj z rimskima pogodbama, je določila, da bosta parlamentarna skupščina in sodišče skupni instituciji. Ta konvencija je prenehala veljati 1. maja 1999. Združiti je bilo treba samo še izvršilne institucije, kar je bilo zagotovljeno s pogodbo o ustanovitvi enotnega Sveta in enotne Komisije Evropskih skupnosti z dne 8. aprila 1965 (pogodba o združitvi[4]), s tem pa je bil sklenjen proces združevanja institucij.

Od tedaj je Evropska gospodarska skupnost prevladala nad sektorskima skupnostma ESPJ in Euratom. To je pomenilo prevlado splošnega sistema EGS nad soobstojem organizacij s sektorskimi pristojnostmi in ustanovitev institucij EGS.

Ina Sokolska
11/2019

